

АВЫЯКТАРЫН ШЫҢЧЫ ОҢУУ

«Тываның аныяктары» солуну баштайты дугаарынын чырыкче үнгенинде бээр 45 чыл өрткөн.

ВЛКСМ Тыва обкомунуң органы болур «Тываның аныяктары» үндээлетииниң келгенин баштайты чылдарындан агаалык, ТАРН-ның удуруттагы-биле Тывага чаа амьдыралды тургузар дээр демиселге ишдейлип кирип келген.

Улуу демократтыг тургузгучу бижыкларындан, улам хөгжүдериңден агаалык, чаа ырлары, шүдүктери чогадырында чедир амьдыралдын бүтү талалары чүгле аныяктарга өвөс, а арат массаларын бүтү кескериңге билдиргип кылдыр чырылып бижип турган.

Мал, чер ажылын хөгжүдериңге, культура чаартылышында аныяктарын кириштиргенин дугайын, кайда, кандыг чаа чүдүдериң болганын дугайын солун калбаа-биле бижип турган. Бижик билбес чо-
рукту узуткап, өржигиң артымышкыны-биле демисежиринге болгаш аныяк кадрларын белеткериңге солун улуг рольду ойлаан.

Совет Эвилелинде социализм тургузукчулук боттанып, улуг орус улустун культуразына хөгжүү орарынын дугайы боудунуң номчулуктарында доктаамал дыңнадып, орус литератураын классиктерин тааныштырып турган.

«Тываның аныяктары» боудун үнүп келген чылдарынын дугузунда чаартынып сайзырап келген, Баштай «Ренэе шыны» деп адаар солун чагыс калбаа саазына неделяда бир катап үнүп турган. 1936 чылда «Арвэе шыны» деп адатынган соода оюн формасы, тиражы улгаткан. 1941 чылда тыва улустун амьдыралын чаартырында киргенин улуг салымышкын дээр 1941 чылда Республика ордени-биле шаңнаткан. 1944 чылда «Тываның аныяктары»

кылдыр адатынган болгаш неделяда үш удаа үнөүр алапкан. 1946 чылда орус дил кырынга аныяктарын база бир солуну үнүп атылган. 1945 чылда ийи солун каттышкан, 1959 чылда чедир калбаа үнүп турган. Оон соонда «Тываның аныяктары» тускай үнүп атылган.

Дайынның кады-берге чылдарында-даа, тургузукчу ишти чылдарында-даа «Тываның аныяктары» аныяк салгалдын кижилерин чаа-чаа өрес-маадырлар чоруктарже хей-аңт кирип, оолдар, кыстарын бөлүгү өлгүтү, бузурелди суртаалчыша бооп келген. Оң чамдык чижектерин мааназ көргүзүп болур. 60 чылдарын агаалык республиканың партия, совет органына келде ажыл-агыйны тускай эргеништер-биле бижыклар талазы-биле хемчеглер боттандырып атылган. 1962 чылда үнүп турган «Тываның аныяктарынын» артырынга: «Аныяктар, партия силерни көдөжө кылгырып тур!»; «Аныяк специа-

лист, сөөң хүлөөлгөң!» деп рубрикалар доктаамал көстүп көзүп турган. ВЛКСМ обкомун аныякларын коммунист В. Маваков өскелерге үлгү берип көргүзүп, колхозка ажылдар дээр күезин илереткен, оон үндөргө-биле өсе-даа черлерден хей аныяктар көдө ажыл-агый бугуругезинге хемчеглер атылган. Кызыл, Туран, Шагаан-Арыг болгаш оон-даа өске черлерден 130 ажыл-агый специалист комсомолду кылгырып-биле көдөжө ажылда берген.

Аныяктарын мыдыг хевирлер чагай чаңчылары партиянын XXV съездинин төөгулүг шийтирилери амьдыралга боттандырып турар бо хүндерде-даа үргүлчүлөп турар. Оң класс доксаан аныяктарын хей аныяклар хандык-кыштар талазы-биле улуг амьдыл боттандырында бистин солунуң өзүш өвөс үлүг-хууун кириштирип турган. «Беш чылды — үш чылда», «Беш чылды үш чылды», «1978 чылдын паваны додур болгаш ажур күүседир база бүдүргөниң ажыктым болгаш амьдыл шымарын бедир дээр демиселди күндөлдөргө биле социалетик чарышты калбаттыр дугайында (СЭП ТХ-ның, ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң, ВПСИС-тин болгаш ВЛКСМ ТХ-ның Чагазын-да айтылган чүдүдериң күүседирчеге республиканың аныяктарын улам мобилдэстаар ужурагү бис.

АМ-ДАА БАРААН БОЛЗУН

Ховулар, шаттар, тейлер аралында таралыр чажышкан күбө дег алдырга чеди-сөө өртөөл даччып, ай ажып тургаш чеди келер «Арвэе шыны» солуну дөрөң чылдарының агаалыкча өң боштай номчуп атылган мен. Оон бээр ол мөөң чарылаас өнүтүм, суртаалчы апагаран.

Аныяктарын хурдалары, оюн-тоглааны болгаш азы пионерлерин одаг шаңкы чөлдөрине бо солуга парлаттып ырлары, шүдүктерин ырлаптып, номчуп чорудуус. Тываның ам көөчүн чогаалчыларынын бижик баштайты чогаалдары база-ла бо солунуң үндөүр номчуп танылып келген бис. Тываның аныяктарын культурутук чаа амьдыралче шийтирилген, оларын коммунист кижиздилгезинге солунуң чедиргеп салдырып улуг. Илангы Ала-чүрттүг Улуг дайынның чылдарында «Бүтү чүвени фронтка, дайынның чылча шагарыңга» деп кылгырыгын ада-биле парлаттып турган патриотчу чагалары боттарынысты хуралтыкча чугаалажып, бистер чүтү бээр бис, дуадамчы

кылдыр чүтү кылдыр бис деп чугаалажып турган бис.

Сөөлүг удее солуга үнүп турар материалдарын ийе-ийе утка-шымары белип турар. Республика аныяктарынын база-ла бир солуну орус дилга үнүп атылган база-ла өөрүп турар бис. Аныяктарын бо ийи солуну бистин бугурунгар хөгжүдөүскө канчаар-даа аажок улуг ийгени бээр деп бугурууор мен.

Хөйбүт-дүрүм камгалалын күштөлдөргө камарышкан материалдарын аныяк кижиге чедиргип кылдыр, арбадыр бижип турар кандыгы, бо талазы-биле диспуттары-даа организастап болгай-ла. Аныяктарын ажыл-амьдыралчыгче ам-даа ханылап кирсе өңи деп боодар мен. Чижээлээрге, тыва улустун өңи чаңчыларынын дугайын калбаа-биле чырылып тургаш, өөрлар, арагалар, түрүм үрөүр ийи-талыс кижилерин солун аралырын дамытыр ийи күш-биле де кижиздилгезин айтырыларын чүгө көлүрүп болбай.

С. ОЯДУП.

Эрзин район.

Дириг амытаннарны — хоойлу камгалалыңга

ССРЭ-нин Дээди Советиниң өскөс сессиязының бадыланы бюджет төлөвилели боуду камгалалың дугайында Совет күрүнесиниң сагыш салымышкынын чыратылкан илерели болган. 1978 чылда ССРЭ-нин Күрүне биджеинде ол сорулгаларга ийи миллиард рубльди тускайлаан.

Бистин чурттувусна депандыр турар бойдустан камгалалын бойдустан чагыс азы бүдүн чүдү кылды көргөш эртемге үндөүлөш шийтирилп турар. Сөөлүг чылдарда ССРЭ-нин Дээди Совети чер, өң ишти ки байланырнын, арга-арыгларын, сугларың дугайында чугула хойлуларны күлөүп алган. Ыңчалзакан ССРЭ-нин дириг амытаннарны камгалаларын эге үндөүрүнүн торадырып турар хойлу ам-даа чок.

— Ам ыңдыг чорукту боудураа — деп, СЭТА-ның корреспонденти-биле беседазыңа ССРЭ-нин Көдээ ажыл-агый министрствозунун Бойдуз камгалалың төп лабораториязының эргеленичи В. Флинт чугалаан. — Дириг амытаннарны камгалаларын дугайында Никити-Хрущев хойлузуңуң төлөвилелин белеткериң дуозуп турар. Оңу чогаалдып тургузарыңа наску эртемденнер, юристер, медики кирип турар.

Бойдуз камгалалын күштөлдөргөниң дугайында ССРЭ-нин чаа Конституциязының чүдүдерин хойлу төлөвилелинде боттандырып көрүп турар. «Бойдуз курлавырларын ажыл-агыйны, камыг амьдыралды, чер дугайында, арга-арыг дугайында, хемнер болгаш арыг агаар дугайында, үнүш болгаш дириг амытаннар дугайында сагыш салыры — ол бүгү бистериниң хан-дамьрыстан коммунист херээвис-тир.

Бистин чериктич совет кижилерин амгы болгаш келер удеги салганчыларынга камгалал база наастан бээр ужурулг бис» — деп, СЭП ТХ-ның Чыгине секретары, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев онзалат демделген келген.

Хойлу төлөвилелинде дириг амытаннар чогору тоаларгаалыңың берген. Оларга ССРЭ-нин дөвискээринде доктаамал турар ийи-
ле азы үнүп, кирип-даа турар бүгү-ле дириг амытаннар, нуштар, сугга, черге-даа чоруур амытаннар, балыктар, курт-кумыс-наяттар хамарыыр. Бүгү-ле дириг бойдузду хойлу боудуңуң камгалалыңа алыр.

ДУРЖУЛГА СОЛУШКАН

«Тызы» совхозунң Эр-Хаяк суур-бараан фермазының коллективин өрткөн 1977 чылда күлөүлүшкенин амьдыл, күрүнеге 332 тонна сүт садыр паваны 364 тонна кылдыр акыр күсеткен болгаш сүтү бугурун мурунку чылдаа-зында ирканта көндөүткен. Сүтүң үскүрү улам өмөшкөн.

Чоокта чаа эр-хавачкыларнын төлөүлери 20 ийи Барыш-Хемчик районда «Барлык» совхозтуң Бижиктиг-Хал фермазында аялал чораштар. Бо чарыш турар ийи фермалар бот-боттарында чылда ийден өшөш өсөк иркан барыш, ажал дуржугуламын доктаамал солучу турарың черде өңи. Бо удада Эр-Хаяктын төлөүлери Бижиктиг-Хаяк баргаш, мыда кампарт-

БОМБУРЭКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА БОЛГаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНААҢЛАР, ТАЙЫБАЫРЛАР

ДЕЛЕГЕЙДЕ УДУРЛАНЫШКЫН

Пентагонуң болгаш Американың шериг-үлөтүр компаниязын массалы ууттаашкының чепсезин чаа бир яныз хевирин — нейтронуг бомбаны бугурун болгаш оңу НАТО-нуң киркичелери чамдын күрүнесиниң демисезинге тургузар деп турар чүтүңүлөп. Чер бомбураның яны-бууру чурттарында удуруланышкын кампанызы үргүлчүлөшкөн.

● СОФИЯ

«Правданың» корреспонденти айтырганында ССРЭ ТХ-ның Чыгине секретары, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежневтиң Чаа чылдыг бугузуңуңде харылааны чепсезтик эндере бугурун кызыгарып бижиктен болгаш нейтронуг бомбаны бугурун болдуруп боудурун чурттарында удуруланышкын дугайында айтырганы чиди-биле тургускан деп, «Работническо дело» солунда паралап үндүргөн табылдыра онзалат демделген.

● САН-ФРАНСИСКО

Бөдүңуң американар Пентагонун планынын бугурулуп турар ол дугайын «Лос-Анджелес таймс» солунда паралап үндүргөн номчулукларын чагалары херезилеш.

ИТАЛИЯНЫҢ ЧАЗАА ДУШКЕН

РИМ. СЭТА-ның корр. В. Маламшевич даччытары: Италиянын министрлер чөвүлелиниң даргазы Дж. Андрөутти январь 10-да чазак хурамының соонда республиканың президентин Дж. Леонеге боудуңу боттап турганы чазактың дүшкөргөни дугайында демделген кылган. Президент чазактың дүшкөргөни хулааң алган.

Италияга фашизмиң дүшкөргөни соонда 30-ку чазактың кризис христиан демократияның чагыс партиянык кабинетиниң политиказын бугураашкыны-биле хозбаалаг бооп турар. Андрөуттиң чазала барык бугуң-чарык чылдыг дүрүзүндө эрге-чагырга чурташ, итали интелектуалды таварышааны экономика дүшкөргөни социал кризисти узуткап шыдаан. Ыңчалзак эрлик чылдыг чалында антифашист адды партиянын хулааң алганы наттышкан программазы-биле христиан демократияның чагыс партиянык чазалын оңу күштөлдөргөни аразында чорудуу тургустуңуң колган. Чүгө дээрде ол чазак ийдиг программазы күүүседир шаа чок болган.

Чалыкчы кабинеттин кризисти чаксаан амыч эртер арганы чок болганы-биле хозбаалаг коммунист болгаш социалист коммунистер кириштирипшаан, бүгү демократтыг күштерин төлөүлдөргөни тургустуңуң чазак тургузарын өтөөшөр. Чурттуу политика дугайында чалыкчы коммунист эргешок чугулазын ИТК-ның Удуруттагы казынданда парлаан документинде айтып турар. Ол чазак эргешок чугула хулааң келди болгаш бугурунгар дугайында харылаан бээринден ойталаан, ыңчалзак парламентаде олдурттың эргешок чугула хулааң келди элөөтүр турар Андрөуттини ча-

Ол утлаанышкыга элөөткөң базы болза, нейтронуг бомбаны бугурун болур.

Нейтронуг бомбаны тактиктич чепсек кылдыр көргүзүп турар, анва чепсек биле ядролу чепсекти аразында «ылдагы чок кылдырың» Каттышкан Штаттарың орадалгың турарың талазы-биле сагышсырал А. Векслерин чагаалында плеретинген. «Нейтронуг бомба ядролу дайынны кышкып үндүрериң боудувар аргалык боудурун турар. Оңу ажылап турда, ядролу чепсекти өске-даа хевирлерин дайын чорудулузыңа ажылаары улам калбатырып чалаш чок болу бээр» — деп чагаалың аз-тору бижик.

● БЕРН

Швейцариянын Социал-демократтыг партиязынын даш-
тымы политика комиссиязының болгаш айык чок чорук айтырыларын комиссиянын кежигүдөргөңе Чюррике чүвө дугалаалып, халажы берген барыш-герман генерал Вольф фон Баудисин Барын Европа чурттарыңа нейтронуг чепсекти тургузарынын планыны дугурашкан. Ийди чорук ядролу чепсекти харып эндере бугурунгар чедир деп, ол чугалаан.

● КОЛОМБО

Нейтронуг бомба «өртөөл»

«дег» чепсек болур дээр дугайында америка администрациянык меделелери бүгү депшилеп кижиге төрелтөөни чөптүг калдырышкыны болдурган деп, Шри Ланканың Күш-ажык федерациязының меделелинде бижик. Бистин улзувуус делегей чавырышкыны болгаш бүгү делегейге табыаны хандырының политиказың долузу-биле дег-китип турар. Бистер чепсекти бугу-нуни дүжүрүк болгаш ядролу чепсектиң менелелерин чорутуу дээр демисежиң турар бис.

● КОЛОМБО

Нейтронуг бомба «өртөөл»

ИМПЕРИАЛИЗМНИҢ КЕМНИГ ЧЕПСЭЭ

КОТОНУ. (СЭТА). Колонизатор дугайында турт аразымың конферецияның киркичелери халезон дөшкөргөни дугайында ийи декларацияны хулааң алган. Делегей империализм боудуң салган соругулазы чеди алдыр дөш өңи бугурун чедир аргаларын, оң ийди халезонизаторлар бичи амьдылап турар деп ийди демделген. Империалист күштер оларын дулазы-биле боттарың окусунан турмушары дедир эгалдар, чаа хевирин колониализм болгаш фашист корум-чурмушарын күш-биле тургузарын, удурунгар бугурунгар дөшкөргөни болгаш хостала дээр демисежиң додурдас дээр орадалгышкынарны кылып турар. «Очмылг болур соодаттары» колдуу-

Муруну-Африка Республиканын болгаш Родевияның эргешок чуртулуктары бугурунгар дугайында делегейге даш-таш чурттар оларын үлгөүлөшкөни бээр дээр харысалганы чүктээр апаар.

Котонуга болгаш конференцияга хулааң алган өске-даа документалы Африканың, Азияның болгаш Латин Американың даа хамарышпас күрүлериңиң экономика болгаш социал хөгжүдөлгөң халезонизатор үргүзү күлөүлүшкөни бооп турарың онааң айтып турар.

Конференциянык киркичелери империалист болгаш сөөк-язы илгалчыларын болгаш ресубликаны таварыш турар чурттары шийтирилди-биле дөшкөргөни турарың меделээнер.

ГФР-ниң депшилеп хой-питива чуртта кижиниң эргелерин кызыр чоруга удур төлөп турар. Барын Германияны дөрт муң демократтыг «профессор дээр кызыгарышкың» дээр чүгө таварыш турарлар. Оларын аразында коммунистер, социал-демократтар, либералдар, профсоюз активчилери, фашисттер дүр кижилер база бар. Оларын үзө-

бодалдары хөргөргөңериң эрге-чагыр-гызыга таарымча чок болуп турар. ЧУРУКТА: Мюнхенге болган удуруланышкы камсаалдын киркичелерин тудул алган плакаттарында-ийди дүжөк практиканын түмөлүгө боттарың мергезилин баулар акылдар ар-га чок болгон кижилерин атырды-дыр. (СЭТА-ның фотохрониказы).

